

BIJLAGE III.

DRIE ONUITGEGEVEN BRIEVEN VAN CASPAR BARLAEUS AAN PETRUS BERTIUS ¹⁾.

I.

Litteras tuas accepi Regens bene merite cum de meis tum de communibus multorum studijs, easque affectus tui pristini in Barlaeos testes uberrimas intime exosculatus sum. Sane dicere vix possum quantum H. T. hoc nomine debeam, quod Brielani Senatus favorem ac patrocinium commendatione tua fratri impetraveris. Et quid non impetret ille cuius testimonium fidele ac serium esse censetur, ipse vero fide, diligentia, industria, ac doctrinâ singulari toti Bataviae quae fructum in scholis et Ecclesiis persentiscit, semet commendavit. Ex ipsis enim Brilanis consulibus ac senatoribus intellexi simulac litterae H. T. ipsis visae ac lectae essent, statim *ὑποθυμαδὸν* petitioni subscriptum fuisse, magnumque pondus apud ipsos tuum de fratre iudicium habuisse. Quin dum litterae in consessu Senatus legerentur D. Leonardus Johannis qui praestantissime de te sentit latè in laudes tuas, ac laborum tuorum commendationem digressus est. Ita ut nullus esset qui non iudicio tuo ac testimonio acquiescendum putavit. Quod ideo scribo, ut in deplorato hoc quod vivitur seculo in quo bonos et de communi patriae ac Ecclesiae salute bene meritos aliquorum odia et linguae petunt, hoc solatio tibi sit, quod quamvis malevolis, ingratis nonnullis fortè displiceas, tamen multis bonis imo primoribus Bataviae ac viris sanae mentis te, studia ac labores tuos placere, perplacere certò tibi persuadeas. Verum miror quod de cautionis formulâ scribas, quam ante septimanas aliquot ad fratrem misi, cui etiam subsignaveram, quod si forte tabellarij negligentia litterae interciderint, en habes denuo hic promissionem, et fideiussorias tabellas. Si nec hae satisfaciant, et praesens adesse debeam, ubi hoc ipsum rescivero excurram ocyus, et pro fratre ex lege et more Collegij cavebo. Litteris tuis catastrophem subdis hanc, ut cogitem an, si opera mea ad vacuam Subregentis provinciam postuletur, eam tibi addicere velim. Verum D. Regens

---

¹⁾ Aanwezig in het Leidsche gemeente-archief.

cum hypothetica haec oratio nihil affirmet, neque ego quicquam de voluntate mea in provinciae istius susceptione affirmare ac polliceri ausim. Cogitabo tamen ut scribis, si forte opera mea postuletur, quid facto opus sit. Interim hoc D. Regens cogita, provinciam Subregentis vere provinciam esse, aliumque Atlantem isti axi fulciendo postulari, imo addo, nisi mihi de sinceritate ac fidelitate tua constaret, haec in iocum mihi scribi suspicarer. Quis enim ego sum? Deus pater misericordiarum idoneum, ac te collega dignum collegam tibi ac Collegio evocet, qui labores tuos Sisypnios aliqua parte sublevet, juventuti praesit, ac eruditione, pietate, probitateque praeleceat, teque cum uxore dilectiss. ac liberis suaviss. diu nobis, Patriae, Collegio, Ecclesiae incolumem corpore, linguâ, stylo, animo, et ingenij vigore ac acumine porro in longaevos annos conservet. Salve a me et meâ. Datum e Musaeo propedie ni fallor Calend. April. A^o impetratae salutis millesimo sexcentesimo undecimo.

Tui obsequentissimus
Caspar Barlaeus ¹⁾).

2.

IMMANUEL.

Reverende vir multisque nominibus mihi observande, cuius rei me antehac per litteras certiore fecisti, et memoriam coram superiore hebdomade refricasti, eam non oscitanter ac perfunctoriè, verum serio ac attento animo mecum perpendi. Cum autem ea sit functionis illius adeoque cuiuslibet vocationis iustae ac legitimae ratio, ne temerario ac praecipiti ausu ad eam capessendam accingamur, non potui non, saltem ex aequo ac decore, petitioni tuae aegre ac difficulter assentiri. Is enim sum, qui trepidus ac cum diffidentia quadam provinciam istam subire malim, quam confidenti animi proposito in eandem insilire. Cum verò tuo de me iudicio plusculum tribuam, neque tantum mihi polliceri ausim, quantum de me vel aliorum fortasse opinio, vel tua statuit sententia, non omnino mihi istud professionis genus displicere fateor. Neque despero, divinique numinis affulgente gratia quin manu ad aratrum istud appositâ, et D. Curatoribus, tibi ac Collegio aliquatenus sim satisfactorius. Quare ut directe ad tua respondeam; si opera mea ad vacuum istam Subregentis provinciam postulabitur, eam in praesentiarum offero, si modo eam Collegio utilem fore arbitraris. Haec ad te scribenda putavi ne quam mihi animo

1) Het adres luidt;
Aen den vromen, wysen hoochgeleerden
D. Petrum Bertium Regent
der Collegie der Theologie
woonende op Rapenburg
te
Leyden.

ac affectu tuo designasti honorificam vocationem indigne aspernatus fuisse videar. Hisce vale et cum uxore ac liberis, carissimis tuis *καί μελλοις* a me et mea salve. Deus Opt. Max. te Collegio, familiae ac bonis hominibus diu incolumem conservet. Rotterodamo Sext. Id. Nov. A^o 1611.

Tuae dignitati addictiss.

Casparus Barlaeus.

Si ad me scribere voles T. D.
litteras mittas Rotteroderamum (sic) apud
Joffrou Croes woonende op de
hoochstraet in de drij granaetappelen ¹⁾.

---

3 ¹⁾.

Diuturni mei silentij quo hactenus erga te usus D. Regens finem hodiernus dies attulit, idemque initium sciendi quae vellem, quaeque a me hoc tempore scribi debere putabam. Scripsissem equidem iam antea, verum cum iusta ac seria scribendi materies deesset, nolui tibi tot negotijs, tantisque laboribus districto viro temere litteris meis molestiam facessere, et, quam legendis meis impenderes, studijs tuis gravioribus horam suffurari. Litteras D. Curatorum — alteras Ecclesiae alteras Classi obtuli. Ab Ecclesia dimissionem licet aegre et reluctantibus animis et renitente..... in me affectu tandem impetravi. Statuerant iam ad D. Curatores excurrere, verum ne frustraneum(?) laborem susciperent et oleum operamque perderent hortatus sum. Acquieverunt itaque mei et petitioni D. Curatorum nec invitâ omnino, nec spontaneâ omnino sed mixta voluntate morem gesserunt. Ad Classem et ordinis sacri Patres conscriptos ubi ventum fuit, vix resignatae litterae, vix lectae, quin abituriunt mihi pronis animis, singultiente prae gaudio quodam pectore valedicunt, adeò male hoc hominum genus habet si quem sortiti sint, qui adversùs illorum sinistras machinationes, et inconsulta consilia interdum hiscere audeat. Ab Ecclesia testimoniales bonae notae facile impetravi, A Classe non sine macula et impuritatis suspicione; et qui possint aliter testari fratres, qui omnem suam super qua gloriantur puritatem ad Stoicorum ferream necessitatem, et Parcarum tabulas examinare consueverunt. Ego vero istiusmodi illorum criminationes susque deque habeo solumque rectae conscientiae testimonium mihi in gloriationem sufficit cum per bonam et malam famam

---

¹⁾ Het adres luidt:
Aen den wysen, voorsienigen,
H. geleerden d. Petrum Bertium,
Regent des Collegie der Theologie
op rapenburg te Leyden.
. . . . brengen by f Groot,

²⁾ Deze brief is met veel kleiner en onduidelijker letter geschreven dan de beide vorigen. Ook is hij op ééne laats gescheurd.

non hominibus sed Christo placere studens ad supernae vocationis praemium annitar. Miror sane Geertrudisbergensium mutatos animos, quos alias in hisce controversijs aequissimos expertus sum, sed recte auctorem conjicis, qui Dordracenorem flabris incitatus malum istud procudit. Quae circumferuntur condemnatoria capita, ego brutum fulmen Papae Sixti V adversus Regem Navarrem ac Principem Condeum interpretor, quae multiplicis nullitatis merito incusari possunt¹⁾ Fratres nostri..... suis et Papam e Tarpeia arce et Caesarem e solio turbare queunt, quid ni nos? verum in nullum agens extra sphaeram activitatis suae agere valet, sic nec illi, hanc enim illis sphaeram constituit Deus, concludere, decernere, consilia inire, ulterius vero nihil possunt. Ego migrationem amiam instituo, et in convasanda suppellectile occupor, die Iovis proximo hinc discessurus Deo volente, adventum itaque nostrum in fine huius hebdomadis aut die domini (?) praestolare. Uxori tuae puerperae gratulor cui Deus vires ac robur restituat et quam ex ea suscepisti prolem ab utero pietati et Christo conservet. Leonem in suibus (?) hortabor si ipsum compellendi dabitur ocium et tempus. Hisce meas finio et te cum uxore ac liberorum corona valere iubeo. Salutat vos uxor mea quae hic inter vicinorum lacrimas quibus indies afficitur, vix animae suae compos subsistere valet. Datum e Museo nostro VI Aug. 1612.

Tuus..... officio
Casparus Barlaeus²⁾.

1) Den 23sten Augustus 1585 had Sixtus V eene bul uitgevaardigd tegen Hendrik IV van Frankrijk. Deze liet dit niet onbeantwoord; er werd een werkje tegen geschreven, getiteld: *P. Sixti fulmen brutum*. Eene latere uitgave, die ik er van ken, heeft tot titel; *P. Sixti fulmen brutum In Henricum sereniss. Regem Navarrae, et illustriss. Henricum Borbonium, Principem olim Condacum, evibratum. Cuius multiplex nullitas ex protestatione patet. Cui, praeter alia, subiuncta est Disputatio Roberti Bellarminii Soc. Jcs. de Primatu Episcopi Rom. et ad eam Responsio. Item Alciatii, Cuiacii, et Hotomani Coniectura de falsitate l. inter claras 8. C. de Summ. Trinit. Praeterea Disputatio de Donatione Constantini Magni. Necnon Collatio Petri Apostoli cum Papa Romano. Cum Synopsi et Indice necessario. Anno 1604.*

Het *Fulmen Brutum* werd in 1588 in het Nederlandsch vertaald door den predikant PETRUS HACKIUS, die het werk aan de Staten van Holland opdroeg, waarvoor hij 200 pond ontving (Vgl. *Resol. Holl.* van 24 Juni).

2) Het adres luidt;

Aenden Wijsen, voorsienigen, godsaligen
en H. geleerden d. Petrum
Bertium Regent in het Collegie
tot
Leyden.

